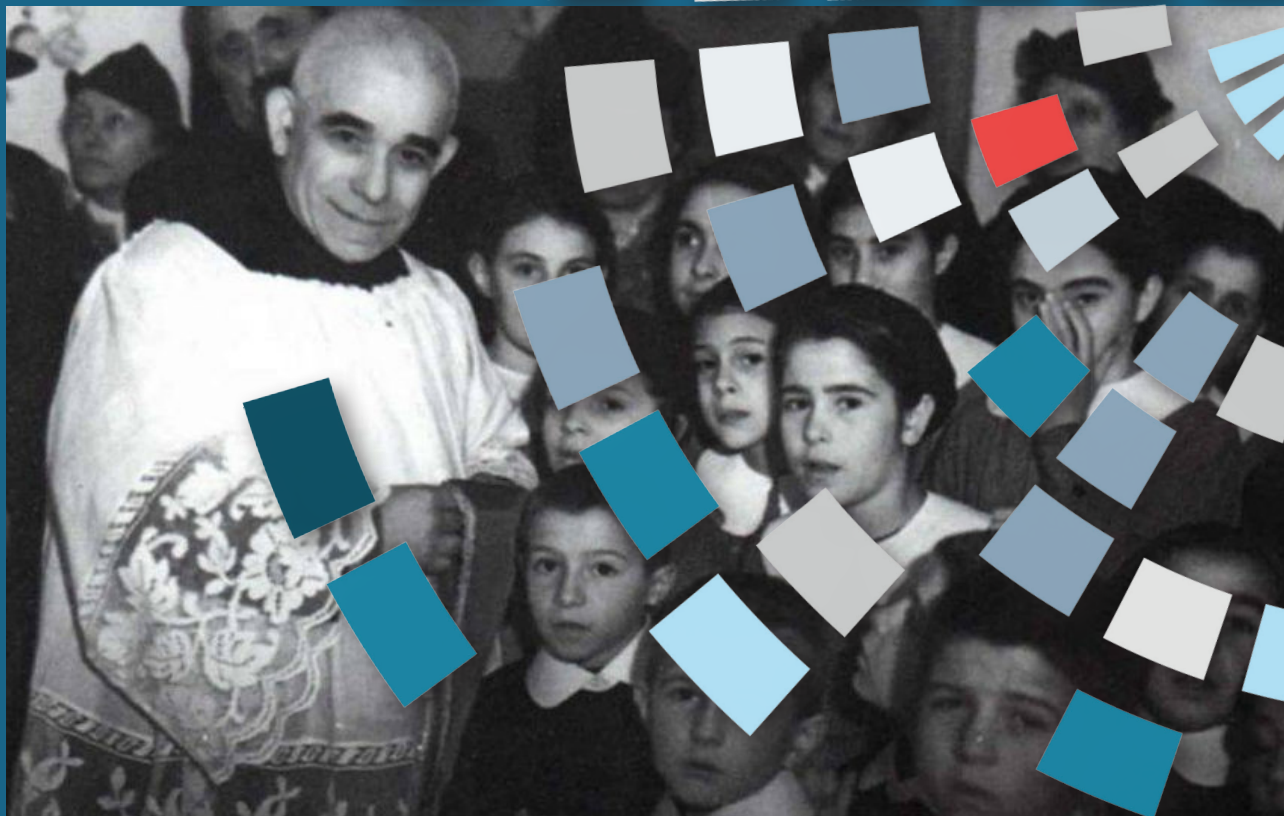


**MAŁE DZIEŁO BOSKIEJ OPATRZNOŚCI
(KSIĘŻA ORIONIŚCI)**



***Wytyczne dotyczące ochrony małoletnich
i osób bezradnych***

Rzym, 23 czerwca 2025

**MAŁE DZIEŁO BOSKIEJ OPATRZNOŚCI
(KSIĘŻA ORIONIŚCI)**

*Wytyczne dotyczące ochrony małoletnich
i osób bezradnych*

Rzym, 23 czerwca 2025

« „Gdy cierpi jeden członek, współcierpią wszystkie inne członki” (1 Kor 12, 26). Te słowa św. Pawła rozbrzmiewają mocno w moim sercu, gdy po raz kolejny stwierdzam cierpienie wielu nieletnich z powodu wykorzystywania seksualnego, władzy i sumienia popełnianych przez znaczną liczbę księży i osób konsekrowanych. Przestępstwo to wywołuje głębokie rany cierpienia i niemocy, przede wszystkim u ofiar, ale także w ich rodzinach i całej wspólnoty, niezależnie od tego, czy są to osoby wierzące, czy też niewierzące. Patrząc w przeszłość, nigdy nie będzie dość prośb o przebaczenie i prób naprawienia wyrządzonych szkód. Patrząc w przyszłość, nigdy nie będzie dość tego, co się czyni, aby stworzyć kulturę zdolną do zapobiegania takim sytuacjom, nie tylko, aby się nie powtarzały, lecz także nie znajdowały miejsca na ukrywanie i utrwalanie. Cierpienie ofiar i ich rodzin jest także naszym bólem, dlatego musimy ponownie podkreślić nasze wysiłki, aby zapewnić ochronę nieletnim i dorosłym w sytuacjach zagrożenia ».

(PAPE FRANÇOIS, *Lettre au Peuple de Dieu*, 20 août 2018)

1. Wprowadzenie

Kościół od zawsze jest zaangażowany w wychowywanie, towarzyszenie i ochronę najmniejszych, ubogich w społeczeństwie. Od kilku lat stara się z mocą, aby, jak mówi Papież Franciszek, “dojrzewała we wszystkich świadomość, że Kościół musi być coraz bardziej bezpiecznym domem dla dzieci i osób bezbronnych”.¹

Małe Dzieło Boskiej Opatrzności, świadome że dobro małoletniego i osoby bezbronnej są wartościami najwyższymi do strzeżenia i ochrony, poświęcało się – od chwili swego powstania – zawsze wychowaniu młodzieży, opiece nad ubogimi i osobami opuszczonymi przez społeczeństwo. Jak wskazują Konstytucje Synów Boskiej Opatrzności, misja Instytutu polega na “prowadzeniu słabych i bezbronnych do pełnego włączenia w wspólnotę ludzką: wszelkie więzy, które pozbawiają wolności dzieci Boże, mają być zerwane, każdy wyzysk człowieka przez człowieka musi być zniesiony w imię Chrystusa; [...]” (Konst. Art. 119, §§ 25). Pracując dla i z najmniejszymi oraz z osobami bezbronnymi, zarówno w dziele ewangelizacji, jak i w dziełach pomocy społecznej, Małe Dzieło Boskiej Opatrzności zobowiązuje się zaoferować swoim synom i współpracownikom narzędzie, które może im pomóc w promowaniu kultury promocji godności ludzkiej u małoletnich i osób bezbronnych. Rzeczywiście, dla św. Alojzego Orione zainteresowanie młodymi i uwaga skierowana na opuszczonych w społeczeństwie, były powołaniem egzystencjalnym i historycznym o pierwszorzędym znaczeniu. Nie zadowolili się on prowadzeniem działalności edukacyjnej, ale ukształtował kontynuatorów swego charyzmatu. 15. Kapituła Generalna naszego Zgromadzenia zobowiązuje wszystkich i każdego z zakonników do promowania prawdziwej kultury zapobiegania nadużyciom i wykorzystywaniu, a także prawdziwej kultury ochrony małoletnich i osób bezbronnych.

W niniejszych wytycznych każda Prowincja i rzeczywistość do niej przyrównana znajdzie podstawowe zasady naszej tematyki: przede wszystkim konieczność stworzenia kultury ochrony, odpowiedzialność każdego zakonnika i przełożonych; ponadto dokument zobowiązuje do poświęcenia uwagi ofiarom i ich wsparciu; na koniec porusza kwestie relacji Instytutu z władzami cywilnymi, metod komunikacji i przekazywania informacji stosowanych przez Instytut oraz niektórych praktycznych kwestii związanych z opracowywaniem protokołów i kodeksów postępowania w prowincjach.

Aby ułatwić redakcję i lekturę tekstu, kiedy w tym dokumencie mówi się o Prowincji lub Dyrektorze Prowincjalnym, rozumie się przez to nie tylko prowincje, ale także wszystkie rzeczywistości do nich przyrównane przez nasze Konstytucje, czyli Wiceprowincję i Delegatury.

1 A. GISOTTI, *Deklaracja tymczasowego Dyrektora Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej*, 29/03/2019 [BO263].

2. Zasady fundamentalne / Oświecenie

W świetle Ewangelii

Jezus przyjmował każdą osobę, która się do Niego zbliżała: grzeszników, chorych, kobiety, mężczyzn, ale szczególnie małe dzieci. Synoptycy na przykład przekazują słowa Jezusa dotyczące «małych dzieci», kiedy pytają Go: “Kto jest największy w królestwie niebieskim?” (Mt 18,1; por. Mk 9,33-37; Łk 19,46-48).² W innej okoliczności prosi się Jezusa, aby nałożył ręce na dzieci i modlił się (Mt 19,13-15; por. Mk 10,13-16; Łk 18,15-17). Do uczniów, którzy je strofowali, Jezus powiedział: “Pozwólcie dzieciom i nie przeszkadzajcie im przyjść do Mnie; do takich bowiem należy królestwo niebieskie” (Mt 19,14).

“Kto jest największy w królestwie niebieskim?”, pytają więc uczniowie. A Jezus “przywołał dziecko, postawił je przed nimi i powiedział: «Zaprawdę, powiadam wam: Jeśli się nie odmienicie i nie staniecie jak dzieci, nie wejdziecie do królestwa niebieskiego... A kto by przyjął jedno takie dziecko w imię moje, Mnie przyjmuje»” (Mt 18,1 nn.). Pytamy się: w jakim sensie uczeń powinien być podobny do dziecka? W kontekście Mateusza słowo «dziecko - mały» nabiera szerszego znaczenia. Pierwsze podkreśla, że aby wejść do Królestwa niebieskiego, trzeba być dyspozycyjnym, ufnym, prostym; trzeba mieć prostotę dziecka. Drugie, w świetle stwierdzenia, że największy jest ten, kto staje się mały, wprowadza nową perspektywę, perspektywę służby: jeśli chcecie wejść do Królestwa, musicie stać się mali, to znaczy, musicie przyjąć postawę służby. Trzecie, w świetle “kto by przyjął jedno takie dziecko w imię moje, Mnie przyjmuje”, należy czytać mając na uwadze przypowieść o sędzie (Mt 25,31-46). „W ten sposób dziecko nabiera nowego znaczenia: nie jest dzieckiem w ścisłym tego słowa znaczeniu, ani symbolem dostępności, ani tym, który się nie liczy, ani tym, który służy: a dokładniej, jest potrzebującym. Jest spragnionym, głodnym, nagim, więźniem, zmarginalizowanym”.³

W dalszej części Jezus wypowiada szczególnie ostre słowa: “Lecz kto by się stał powodem grzechu dla jednego z tych małych, którzy wierzą we Mnie, temu byłoby lepiej kamień młyński zawiesić u szyi i utopić go w głębi morza. Biada światu z powodu zgorseń! Muszą wprowadzić przyjąć zgorseń, lecz biada człowiekowi, przez którego dokonuje się zgorseń. Strzeżcie się, żebyście nie gardzili żadnym z tych małych; albowiem powiadam wam: Aniołowie ich w niebie wpatrują się zawsze w oblicze Ojca mego, który jest w niebie.” (Mt 18,6-7.10). Wprowadzony zostaje nowy motyw, motyw zgorseń. Tutaj słowo «mały», w pierwszej kolejności, nie odnosi się do dzieci, ale do wiernych prostych, których wiara jest jeszcze krucha i dlatego wspólnota musi stworzyć środowisko, które ułatwi ich włączenie i, przede wszystkim ich wytrwanie, nie zniechęcając się. Bardziej dojrzały w wierze nie powinni stwarzać okazji do upadku, inaczej słabsi («mali») ryzykują upadek. W tym sensie ci, którzy zdają się mniej liczyć, którzy nie mają większego znaczenia, nie mogą być zaniedbani. Ale w drugiej kolejności, słowo to nabiera także znaczenia moralnego, bo ktoś jest bardziej kruchy i bezbronny niż dziecko, samo w sobie? Dlatego Jezus ostrzega i przypomina, że “Aniołowie ich w niebie wpatrują się zawsze w oblicze Ojca mego, który jest w niebie” (Mt 18,10).

Dzieci zatem przypominają nam o fundamentalnych wartościach ludzkiej godności, takich jak czystość, delikatność, przejrzystość, uczciwość, piękno osoby ludzkiej i niewinność. Kto krzywdzi dziecko, narusza tę nienaruszoną godność osoby, rozbija ją, wyrządzając nieodwracalne szkody jego rozwijającej się osobowości.

² Tym pytaniem rozpoczyna się rozdział 18. Mateusza; chodzi o czwartą mowę, tzw. eklezjalną. W niej “Mateusz zajmuje się wieloma sytuacjami, które wspólnota napotyka i które muszą być rozwiązane w duchu ewangelicznym” (B. MAGGIONI, *Il racconto di Matteo*, Cittadella Editrice, Assisi 2001, s. 227).

³ B. MAGGIONI, dz.cyt., s. 230.

W świetle Magisterium

Magisterium, poczynawszy przede wszystkim od Benedykta XVI, interweniowało wielokrotnie w tej bardzo delikatnej materii, nie tylko inicjując jasną refleksję nad zapobieganiem i eliminowaniem nadużyć, ale także wydając jasne i surowe wytyczne dla całego Kościoła.

“Ochrona małoletnich i osób bezbronnych”, napisał Papież Franciszek, stanowi integralną część ewangelicznego orędzia, do którego głoszenia w świecie jest powołany Kościół i wszyscy jego członkowie. Sam Chrystus bowiem powierzył nam troskę i ochronę najmniejszych i bezbronnych: *«kto by przyjął jedno takie dziecko w imię moje, Mnie przyjmuje»* (Mt 18,5). Wszyscy zatem mamy obowiązek przyjmować z bezinteresowną życzliwością małoletnich i osoby bezbronne oraz tworzyć dla nich bezpieczne środowisko, biorąc pod uwagę priorytetowo ich dobro. Wymaga to ciągłego i głębokiego nawrócenia, w którym osobista świętość i zaangażowanie moralne mogły przyczynić się do krzewienia pełnej wiarygodności przepowiadania ewangelicznego i odnowienia misji wychowawczej Kościoła”.⁴

Nasze Zgromadzenie znajduje się w pełnej harmonii z tymi słowami Papieża i przyjmuje za swoje wskazania zawarte w decyzjach Magisterium.

Ksiądz Orione

W szkole Księdza Bosko (1886-1889) Ksiądz Orione nauczył się stylu, który naznaczył całe jego życie. “Doświadczenie u Salezjanów było decydujące. Pokazało mu szeroki obszar apostołatu, rozpało w jego sercu nabożeństwo do Matki Bożej, miłość do Kościoła i Papieża, przygotowało go do tego, by stał się ojcem licznej młodzieży, którą należało wychowywać do miłości wiary, rodziny i ojczyzny; napełniło go świętą troską o dusze, szukające zbawienia”.⁵ Pierwszym załączkiem był Mario Ivaldi, wyrzucony z katechizmu z powodu swojej niesforności. Ksiądz Orione spotkał go w zakrystii katedry w Tortonie, gdy płakał. Wszystko zaczęło się od pytania zadanego chłopcu: „Dlaczego płaczesz?”. Tak rozgorzała „iskra, z której narodziło się jego pierwsze dzieło: Oratorium Święteczne św. Alojzego w Tortonie”.⁶ A po Mario “przyszli zaraz inni chłopcy jak wróble przyciągnięte stołem pełnym okruszków”.⁷

W liście napisanym z Argentyny 24 czerwca 1937 roku Ks. Orione pisał: “Wspierany łaską Pana i macierzyńską dobrocią Kościoła, ewangelizowałem najmniejszych, ludzi prostych, zwykły lud, troszczyłem się o ewangelizowanie ubogich, pocieszać ich Wiarą i duchem chrześcijańskiej miłości. Przyznaję, że powinienem był zrobić o wiele, wiele więcej i za to proszę Pana o przebaczenie. Ewangelizowałem małych, ubogich, lud, biedny lud”.⁸ Ta troska o najmłodszych konkretyzowała się w ciągu

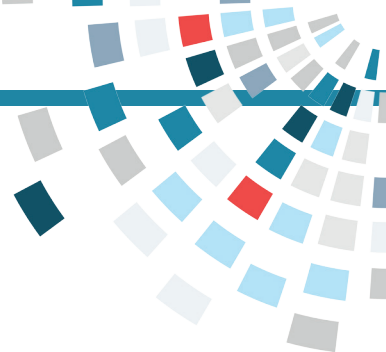
4 FRANCISZEK, List Apostolski w formie «Motu proprio» O ochronie małoletnich i osób bezbronnych, 26 marca 2019. Zobacz również: Przemówienie Ojca Świętego Franciszka do członków Papieskiej Komisji ds. ochrony małoletnich (29/04/2022); Przemówienie Ojca Świętego Franciszka do członków Papieskiej Komisji ds. ochrony małoletnich (5 maja 2023); Przemówienie Ojca Świętego Franciszka do Zgromadzenia plenarnego Papieskiej Komisji ds. ochrony małoletnich (07/03/2024). Por. H. ZOLLNER, «Le ferite spirituali causate dagli abusi sessuali», in *La Civiltà Cattolica*, 2017 IV 244-254 (Quaderno 4017 – 4/18 nov 2017); J. HANVEY, «Sradicare la cultura dell'abuso». List Papieża Franciszka do Ludu Bożego, w *La Civiltà Cattolica* 2018 IV 271-278 (Zeszyt 4041 – 3/17 lis 2018). Zobacz także List pasterski Papieża BENEDYKTA XVI do katolików Irlandii (19/03/2010).

5 D. SPARPAGLIONE, *Il Beato Luigi Orione*, San Paolo, Cinisello Balsamo 1998, s. 44.

6 D. SPARPAGLIONE – A. GEMMA, *Don Orione*, Edizioni Lux Veritatis, Isernia 2004, p. 51. L'inaugurazione dell' «Oratorio San Luigi» è del 03/07/1892; il primo collegio a San Bernardino è aperto il 15/10/1893.

7 D. SPARPAGLIONE – A. GEMMA, *Don Orione*, dz.cyt., s. 51.

8 KSIĄDZ ORIONE, *W imię Boskiej Opatrzności. Najpiękniejsze stronicie*, Apostolicum, Ząbki 1998, s. 112.



jego życia przez otwieranie kolegów na rzecz najsłabszych grup; przez pomoc sierotom z trzęsień ziemi (w Cieśninie Mesyńskiej, Messynie i Reggio di Calabria w 1908 r.; w Marsyce [Abruzja] z 1915 r.); przez przyjmowanie niepełnosprawnych i inwalidów wojennych.

Idąc za przykładem Założyciela, także i my dzisiaj jesteśmy powołani, aby wokół nas rozbrzmiewała kultura życia, mając na sercu najmniejszych, słabych, bezbronnych. Pamiętając, że „Aniołowie ich w niebie wpatrują się zawsze w oblicze Ojca mego, który jest w niebie” (Mt 18,10) i ponieważ, jak powiedział sam Ks. Orione: „W najnędnym z ludzi lśni obraz-podobieństwo Boga”.⁹ Z tego powodu, aby ten obraz nie został zniekształcony, temat ochrony małoletnich stał się przedmiotem dialogu na XV Kapitule Generalnej, która zaprosiła każdego, aby w zakresie w jakim go to dotyczy, opracował protokół zapobiegania wykorzystywaniu i ochrony małoletnich oraz osób bezbronnych. Dlatego przygotowaliśmy te „wytyczne”, które staną się punktem odniesienia dla każdej Prowincji i Delegatury, aby mogły one opracować własne protokoły.

3. Budowanie kultury ochrony

Papież Franciszek powiedział przy okazji modlitwy *Anioł Pański* w dniu 1 stycznia 2023 roku, że „jeśli chcemy odbudować nadzieję, trzeba odejść od języka, gestów i decyzji inspirowanych egoizmem i uczyć się języka miłości, który polega na *trosce*. Troska to nowy język, który sprzeciwia się językowi egoizmu. Jest to zobowiązanie: zatroszczyć się o własne życie – każdy z nas musi troszczyć się o własne życie –; zatroszczyć się o swój czas, o swoją duszę; troszczyć się o stworzenie i o środowisko, w którym żyjemy; a jeszcze bardziej troszczyć się o swoich bliźnich, o tych, których Pan postawił obok nas, a także o braci i siostry, którzy są w potrzebie i domagają się naszej uwagi i współczucia”. Ta «troska» obowiązuje w szczególny sposób wobec małoletnich i osób słabych.

Zatem, to właśnie ta «troska» powinna kierować naszą formacją, motywować decyzje wychowawcze i inspirować zachowania. W centrum zawsze pozostaje osoba, która wzrasta i rozwija się w takiej mierze, w jakiej jest otaczana troską i jest chroniona. To jak «ponowne zasadzenie» ogrodu w Edenie (por. Rdz 2,8 nn.). I właśnie ten tekst z Księgi Rodzaju czyni niezwykle aktualnym to, o czym mówimy. Dwa czasowniki obecne w tekście - «uprawiać» (*abād*) i «pielęgnować» (*shamār*) – „definiują zadanie człowieka: pierwsze wskazuje na trud przekopywania ziemi, pracę która ją przekształca i kultywuje; drugie wskazuje na działanie, polegające na przyjęciu daru oraz zachowywaniu go w sposób wierny i pełen szacunku. Pielęgnowanie (*shamār*), to czasownik używany do określenia wierności człowieka, który przestrzega przykazań Bożych oraz wierności Boga, który strzeże swego ludu. (Ps 121,4). Pielęgnowanie mówi o trosce, która musi towarzyszyć działalności człowieka, gdy ten ma w rękach cenne dobro, które nie należy do nas. Świat pochodzi od Boga, nie od człowieka”.¹⁰ A co może być cenniejsze od dziecka? Jest zatem jasne, że jeśli nie ma troski, to i nie ma wzrastania; jeśli nie ma troski, trudno jest zapobiec pojawieniu się złych rzeczy, które uniemożliwiają zdrowy i zrównoważony integralny rozwój osoby, który obejmuje uczucia, postawy, zachowania i wartości, które pozwalają na stabilne i jasne konstruowanie siebie.¹¹

⁹ Tamże, s. 107.

¹⁰ B. MAGGIONI, *Il seme e la terra. Note bibliche per un cristianesimo nel mondo*, Vita e Pensiero, Mediolan 2003, s. 6.

¹¹ Por. G. CUCCI, «L'autostima e il senso del valore di sé. Aspetti psicologici», in *La Civiltà Cattolica* 2012 I 126-139 - Quaderno 3878 (21 gennaio 2012).



Idąc po tej linii, rozumiemy intuicję Ks. Orione, który mówił o metodzie „chrześcijańsko-ojcowskiej”.¹² Jedną z podstawowych wskazówek metody chrześcijańsko-ojcowskiej jest właśnie «troska». *“Kochajcie ich w Panu jak swoich braci, dbajcie o ich zdrowie, edukację i wszystkie ich dobra: niech czują, że zależy wam na wychowaniu ich na uczciwych, pracowitych i godnych szacunku młodych ludzi! (...). Nigdy nie mówcie o nich źle, nigdy, nigdy! Bądźcie uprzejmi, a ich wychowacie; bądźcie dobrzy, a oni też staną się dobrzy. Zawsze miejcie dla każdego dobre słowo. Bawcie się z nimi, pracujcie z nimi, módlcie się z nimi! Nie ma tak niewdzięcznej i jałowej gleby, która dzięki długiej cierpliwości nie wydałaby w końcu owoców; taki jest człowiek”*.¹³ Troska wychowawcza zatem wpisuje się w troskę o całą osobę, jak to się dzieje w relacjach rodzinnych. Troszczyć się, to także zapobiegać i nie dopuszczać, aby jakiś nieodpowiedzialny i niemoralny gest naruszył intymność małoletniego. Wychowawca, jest wezwany do tego, by zawsze mieć gesty czyste, przejrzyste, nieskazitelne.

Relacje są elementem wzrastania, a w tych relacjach gesty zajmują pierwszorzędne miejsce: spojrzenie, oczy, gesty rąk, ciała, ale przede wszystkim intencje tego, kto wychowuje.¹⁴ W szczególności w obliczu sytuacji dwuznacznych lub nadużyć jesteśmy wezwani do odejścia od kultury milczenia, uciśniania, lęku przed skandalem, a do przejścia do kultury prawdy i przejrzystości.¹⁵ Droga wychowawcza jest możliwa tylko w prawdzie. Jezus przypomina nam, że tylko prawda nas wyzwoli (por. J 8,32).

Zatem, konieczna jest formacja na wszystkich poziomach i dla wszystkich.¹⁶

12 W długim liście wysłanym z Victorii (Buenos Aires) 21 lutego 1922 r. Ks. Orione napisał między innymi: „Nie mogą być tolerowane rozmowy, gesty czy uczynki skandaliczne... Zasadniczą podstawą życia obywatelskiego i każdego zdrowego wychowania jest moralność i szlachetność obyczajów – i to nie dotyczy tylko nas katolików, ale wszystkich ludzi na całej kuli ziemskiej... Aby obronić naszych wychowanków przed wilkami i przygotować ich do życia szlachetnego i prawdziwie chrześcijańskiego, przypominam, że jedną z naszych głównych reguł – właściwych dla naszego systemu wychowawczego – jest ta, żeby mieć wychowanków zawsze na oku i nie pozostawiać ich nigdy – powtarzam – nigdy samych... Nasz system, który nazwiemy „ojcowsko-chrześcijańskim”, nie tylko przekreśla całkowicie wszystkie kary zbyt długie, ciężące i upokarzające, ale pod żadnym pozorem nie pozwala posuwać się do bicia chłopców, uczniów czy terminujących w rzemiośle – małych czy dużych, biednych sierot czy synów znakomitych rodzin. Nie wolno bić nigdy, pod żadnym pozorem. Kto w tym przypadku przekracza miarę, przegrywa i jest przekreślony: nie jest już w stanie uczynić nic dobrego. Surowość można stosować tylko jako lekarstwo w rzadkich przypadkach, bardzo rzadkich i zawsze bez uniesienia, bez gniewu, lecz ze spokojem, z rozsądkiem; bez wzburzenia umysłu, z podniesieniem ducha wysoko ku Bogu... Ale – jak powiedziałem – należy unikać kar niepedagogicznych i niechrześcijańskich, a stosować i wprowadzać nasz nowy system wychowawczy – system chrześcijańsko-ojcowski; i tutaj muszę również zabronić drugiego typu relacji, to znaczy darzenia chłopców pieczytami. Żadnego bicia i żadnych pieczyt... Zawsze bez zniewieściałości i cikliwości, bez zbytniej czułości w stosunku do chłopców i wśród chłopców. Nikt z nas nie powinien okazywać takiej poufałości wobec młodych chłopców!” (DON ORIONE, *Lettere I*, s. 375 nn. - passim; polskie wydanie: *Małe Dzieło Boskiej Opatrzności*, Listy ks. Orione, Księży Orioniści, Warszawa 1981, s. 148 i następne).

13 *Małe Dzieło Boskiej Opatrzności*, Listy ks. Orione, s. 409.

14 “Pamiętaj dobrze, że młody człowiek zawsze należy do tego, kto go oświeca i kocha, do tego, kto jest z nim szczerzy”, napisał Ks. Orione do Ks. Biagio Marabotto, 5 sierpnia 1920 r. (*Lettere I*, 220).

15 “Coraz powszechniejsza jest świadomość, że nie są to odosobnione przypadki, lecz raczej problem strukturalny i systemowy, który przez długi czas pozostawał niezauważony jedynie z powodu szantażu emocjonalnego, ukrywania, strachu i milczenia ofiar [...]. Podstawowy problem leży w tym, że struktury władzy są w wielu przypadkach zatrute i skażone. Z drugiej strony, w nadużyciach – czy to autorytetu, władzy, czy w dziedzinie seksualnej – wszyscy ci, którzy widzą i milczą, są współwinni przez zaniechanie. To milczenie, ze względu na swoje konsekwencje, jest często poważniejsze niż samo nadużycie. Umycie rąk nigdy nie jest neutralne, lecz oznacza raczej opowiedzenie się po stronie sprawcy.” (J. M. MARTINS LOPES, «Nadużycia w imię Boga?», w *La Civiltà Cattolica* 2023 IV 587-599 [tutaj 589-591] – Zeszyt 4164 (16 gru 2023/6 sty 2024).

16 Por. G. CUCCI – H. ZOLLNER, «Il contributo del formatore a una formazione integrata», in *La Civiltà Cattolica* 2011 III 119-130 - Quaderno 3866 (16 luglio 2011). “Z pewnością niezwykle istotne jest, aby pedagog rozpoznał i odpowiednio zajął się osobistymi problemami i trudnościami na poziomie emocjonalnym i seksualnym, osiągając wewnętrzną wolność i zdolność do dystansowania się, wymagane do kierowania. W przeciwnym razie wewnętrzne niezadowolenie będzie się utrzymywać i ujawniać na różne sposoby, na przykład w sposobie radzenia sobie z agresją, w sposobie interwencji, w

- Formacja powinna mieć na celu kształtowanie zakonników, kapłanów i świeckich współpracowników z głębokim sumieniem moralnym, zdolnych do rozróżniania, co jest dobre i sprzyja rozwojowi, a co szkodzi innym. Młodzi ludzie, którzy pragną należeć do naszej rodziny zakonnej, muszą przede wszystkim posiadać wartości ludzkie niezbędne do dojrzałego, pogodnego i świadomego wyboru.
- Formacja powinna być głęboko zakorzeniona w sercu każdego zakonnika na całej jego drodze życiowej, jako podstawowy aspekt rozwoju przed Bogiem i innymi. Świadomość własnych słabości i pragnienie posiadania serca takiego jak serce Księdza Orione muszą sprzyjać rozwojowi ludzkiemu i duchowemu przez całe życie.¹⁷
- Musi być też formacja dla naszych współpracowników na każdym poziomie, dla tych którzy pomagają nam w dziełach: wychowawców, pracowników duszpasterstwa, tych, którzy pełnią swoje zadania w ekonomacie, wolontariuszy; wszyscy są wezwani do przyswojenia sobie tych *Wytycznych*, aby nasze Dzieła były środowiskami bezpiecznymi dla tych, którzy w nich mieszkają i je odwiedzają.

4. Stopień ciężkości nadużycia

Często ograniczamy się do mówienia o nadużyciu seksualnym, ale, jak przypomina nam Papież Franciszek, najpierw jest nadużycie władzy i nadużycie w wymiarze duchowym, a potem nadużycie seksualne.¹⁸ „U podstaw takich nadużyć leży niewłaściwe korzystanie z władzy, często pogorszone manipulacją sumie niem. Stopniowo w Kościele – analogicznie do tego, co dzieje się w świecie – nauczyliśmy się uwodzić, zniekształcać fakty i manipulować uwagą i emocjami odbiorcy, wykorzystując dezinformację w służbie nadawcy i dyskredytując ofiarę, aby jej ewentualna reakcja nie była przez nikogo doceniana”.¹⁹

Vademecum w pkt 1 podkreśla, że przestępstwo, o którym mowa, obejmuje każdy zewnętrzny grzech przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu popełniony przez duchownego z małoletnim.²⁰

tendencji do przywiązywania ludzi do siebie, szukania wsparcia we własnych walkach, w preferowaniu potencjalnych „faworytów”, raniąc w ten sposób innych.” (Tamże, s. 119).

17 Por. G. CUCCI - H. ZOLLNER, «Gli aspetti psicologici nella formazione integrata al presbiterato», in *La Civiltà Cattolica* 2010 IV 576-586 - Quaderno 3852 (18 dicembre 2010). „Dojrzałość człowieka” – piszą dwaj autorzy, odpowiadając na pytanie „co to znaczy być dojrzałym?” – „można utożsamić z dwoma fundamentalnymi aspektami: a) fundamentalną wolnością wewnętrzną, zdolnością do otwartości na rzeczywistość i relacje; b) pragnieniem rozwoju, coraz głębszego rozumienia siebie, intelektualnie, duchowo, społecznie i emocjonalnie. Zarówno z perspektywy psychologicznej, jak i duchowej, emocje ujawniają się jako najgłębsze powiązanie różnych wymiarów jednostki, do tego stopnia, że ludzkiej uczuciowości nie da się pojąć bez odniesienia do wymiaru poznawczego i decyzyjnego. Nie oznacza to, że ideałem rozwoju jest brak problemów i trudności; wręcz przeciwnie, ta iluzja może okazać się bardzo niebezpieczna. Chodzi raczej o rozpoznanie własnych obszarów słabości i ich zintegrowanie. Osoba dojrzała nie jest maszyną, lecz osobą zdolną do połączenia swoich zdolności poznawczych, wolicjonalnych i uczuciowych, nie ukrywając przed sobą kroków, które należy podjąć, i trudności, które należy pokonać”.

18 Papież powiązał trzy elementy «wykorzystywania seksualnego, władzy i sumienia» w Liście Ojca Świętego do ludu Bożego, 20 sierpnia 2018.

19 J. M. MARTINS LOPES, «Abusi in nome di Dio ?», dz.cyt., s. 589.

20 DYKASTERIA NAUKI WIARY, «Vademecum dotyczące wybranych kwestii proceduralnych w zakresie postępowania w przypadkach nadużyć seksualnych popełnianych przez duchownych wobec małoletnich. Wer. 2.0 z 5 czerwca 2022.

Nadużycie władzy: każde działanie osoby, która wykorzystując swoją pozycję przełożenia, nie szanuje godności, autonomii, wolności i odpowiedzialności innej osoby, nakłaniając ją do działania dla własnej korzyści.

Nadużycie sumienia: w kontekście katolickim jest to rodzaj nadużycia władzy prawnej lub duchowej, która kontroluje sumienie ofiary do tego stopnia, że sprawca, zastępując Boga, utrudnia lub niweczy swobodę osądu ofiary i uniemożliwia jej bycie samemu z Bogiem w swoim sumieniu.

Nadużycie duchowe: jest to akt zajęcia miejsca Boga, stania się rzecznikiem woli Bożej dla kogoś innego i możliwości powiedzenia komuś, czego chce Bóg dla niego.

Nadużycie seksualne: jest tak definiowane przez Światową Organizację Zdrowia: „Zaangażowanie małoletniego w akty seksualne, których on nie rozumie w pełni, na które nie jest w stanie wyrazić zgody lub dla których małoletni nie osiągnął jeszcze odpowiedniego poziomu rozwoju, lub które naruszają prawo i tabu społeczne. Małoletni mogą być wykorzystywani seksualnie zarówno przez dorosłych, jak i przez innych małoletnich, którzy ze względu na swój wiek lub poziom rozwoju znajdują się w pozycji odpowiedzialności, zaufania lub władzy w stosunku do ofiary”.²¹

Małoletni to ci, którzy nie ukończyli jeszcze 18 lat lub którzy w zwyczajny sposób nie mają używania rozumu (Por. Vademecum nr 5), znajdują się w sytuacji takiej, że nie są jeszcze w pełni zdolni do świadomego, swobodnego i odpowiedzialnego decydowania o własnych działaniach i o działaniach innych. Należy wziąć pod uwagę przy określaniu, czy „małoletni” był rzeczywiście taki, według definicji Prawa obowiązującego w czasie faktów.

Osoba bezbronna: każda osoba, która znajduje się w stanie choroby, z ułomnościami fizycznymi lub umysłowymi albo pozbawiona wolności osobistej, która faktycznie, nawet sporadycznie, ogranicza jej zdolność rozumienia lub chcenia, czy też w inny sposób przeciwstawienia się sprawcy przemocy.

Stopień ciężkości nadużycia: o ile każde nadużycie samo w sobie jest poważne, ponieważ narusza godność osoby, o tyle gdy dotyczy osoby małoletniej lub osoby zagrożonej, staje się jeszcze poważniejsze, ponieważ szkodzi zdrowiu psychicznemu ofiary, powodując szkody emocjonalne i relacyjne, które często odbijają się echem w jej życiu przez całe lata. Często sprawcą nadużyć jest ktoś, kto w jakiś sposób zdobył zaufanie lub szacunek ofiary, czyniąc ją w ten sposób bardziej bezbronną; w związku z tym rana zadana samym czynem jest spotęgowana zdradą przyjaciela, która często wpływa na zdolność ofiary do budowania wolnych i zdrowych relacji w przyszłości.

W tym kontekście ważne jest zapoznanie się z „VADEMECUM dotyczącym niektórych punktów postępowania w przypadkach wykorzystywania seksualnego osób nieletnich przez duchownych”. W rzeczywistości stanowi ona, że: „Typologia przestępstwa jest bardzo szeroka i może obejmować na przykład stosunek płciowy (za obopólną zgodą i bez zgody), kontakt fizyczny o charakterze seksualnym, ekshibicjonizm, masturbację, produkcję pornografii, nakłanianie do prostytucji, rozmowy i/lub propozycje o charakterze seksualnym, w tym za pośrednictwem środków komunikacji”.²²

21 Definicja wykorzystywania seksualnego Światowej Organizacji Zdrowia (1999, 2002) została przyjęta przez główne Konferencje Episkopatów na całym świecie, w tym przez Konferencję Episkopatu Włoch (CEI-CISM 2023), jako standard odniesienia dla Kościoła katolickiego w ochronie małoletnich.

22 VADEMECUM: I. Co stanowi przestępstwo?, pkt 2.

5. Odpowiedzialność przełożonych

Status quaestionis:

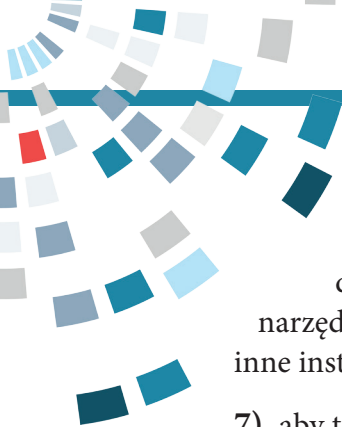
W dawnym ustawodawstwie kanonicznym przełożony był powołany do bycia ojcem dla wszystkich i do stosowania środków duszpasterskich wobec braci, którzy łamali dyscyplinę kościelną (por. kanon 1339). Norma ta pozwalała przełożonym na tuszowanie sprawców przestępstw lub przenoszenie ich z jednej parafii do drugiej, aby uniknąć zgorszenia dla Kościoła. Nowe prawo, wprowadzające zasadę zerowej tolerancji, wzywa tych samych przełożonych do zdecydowanego działania.

Vos estis lux mundi stanowi, że “Z wyjątkiem przypadku powzięcia informacji przez duchownego z racji sprawowania posługi na forum wewnętrznym, ilekroć duchowny lub członek instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego otrzyma wiadomość lub ma uzasadnione powody, by sądzić, że mógł zostać popełniony jeden z czynów o którym mowa w art. 1, ma obowiązek niezwłocznego zgłoszenia go ordynariuszowi miejsca, w którym czyny miałyby miejsce, lub innemu ordynariuszowi spośród tych, o których mowa w kanonach 134 KPK i 984 KKKW, z wyjątkiem tego, o czym postanowiono w § 3 niniejszego artykułu.” (VELM n. 3). Teraz, nie jest to obowiązek tylko przełożonych, ale także każdego współbrata, który ma wiedzę o prawdopodobnym nadużyciu, zgłosić to, o czym się dowiedział. Ten, kto się dowie i nie zgłosi, zostanie oskarżony o współudział lub o próbę ukrycia własnego współbrata.

Dyrektor Generalny, jako osoba odpowiedzialna za kierowanie Zgromadzeniem, jest również główną osobą kontaktową we wszelkich sprawach dotyczących nadużyć wobec nieletnich lub osób bezbronnych w Zgromadzeniu.

Zatem, będzie dbał:

- 1) o ustanowienie, we współpracy i za zgodą swojej Rady, komitetu centralnego, który pomoże mu w rozeznawaniu i w decyzjach do podjęcia we wszystkich sytuacjach dotyczących ochrony małoletnich i zapobiegania nadużyciom oraz formacji współbraci i pracowników świeckich naszych dzieł. Do jego funkcjonowania wykorzysta także wsparcie zewnętrzne ekspertów;
- 2) aby wszyscy współbracia i domy wiernie przestrzegali wytycznych Kościoła Katolickiego dotyczących przypadków nadużyć;
- 3) aby te wytyczne były rozpowszechnione i znane w całym Zgromadzeniu i przez wszystkie osoby także zewnętrzne, które współpracują ze Zgromadzeniem.
- 4) aby, dla zagwarantowania szybszej i skuteczniejszej interwencji, także w każdej Prowincji został ustanowiony organ, który wraz z Dyrektorem Prowincjalnym miałby zadanie współpracować we wszystkich działaniach dotyczących formacji, zapobiegania i bezpośredniej interwencji w przypadkach nadużyć. Na czele tego organu będzie osoba pełniąca funkcję głównego Referenta. Organizm będzie składał się z zakonników, świeckich zaangażowanych wewnątrz Zgromadzenia i ekspertów w dziedzinie ochrony małoletnich i osób bezbronnych. Taki Organizm, i osoba Referenta, będą znane, tak aby reprezentować także pierwszy punkt słuchania, do którego osoby mogą się zwracać, aby zgłaszać swoje oskarżenia;
- 5) aby każda Prowincja przygotowała protokół dotyczący ochrony małoletnich i osób bezbronnych oraz zapewniła, że w każdym ze jej dzieł będzie Kodeks postępowania;

- 
- 6) aby w każdej Prowincji, lub jeśli to konieczne w naszych instytucjach, były tworzone momenty formacji i aktualizacji dla współpracowników i całego personelu w niej działającego. Niech będą promowane działania prewencyjne, wdrażane procedury i narzędzia operacyjne, korzystając także z pomocy osób i materiałów przygotowanych przez inne instytucje o celach apostołskich zbliżonych do naszych;
 - 7) aby takie inicjatywy zapobiegania i formacji, a także ich sposoby realizacji, były monitorowane i dokumentowane;
 - 8) aby w formacji kandydatów do życia zakonnego i kapłaństwa był odpowiednio uwzględniony aspekt poszanowania godności każdej osoby i zapobiegania nadużyciom, aby także był brany pod uwagę w procesie rozeznawania dupuszczenia do ślubów lub święceń.

Zawiadomienie wstępne to informacja o możliwości popełnienia przestępstwa, która w jakikolwiek sposób dociera do ordynariusza. Nie musi to być formalna skarga.

Jeżeli Dyrektor Generalny zostanie poinformowany o przypadku nadużycia, zapewni on:

- a) żeby natychmiast zostało przeprowadzone „dochodzenie wstępne”, przez osobę zaufaną upoważnioną przez niego ad hoc, w sprawie prawdziwości sformułowanego oskarżenia;
- b) aby w międzyczasie osoba oskarżona o nadużycie została umieszczona w bezpiecznej sytuacji. Jeżeli *informacja o przestępstwie* okaże się być „prawdopodobna”, Dyrektor Generalny może nałożyć na nią środki dyscyplinarne;
- c) by ofiara otrzymała wszelkie wsparcie i pomoc, jakiej potrzebuje;
- d) aby na zakończenie dochodzenia zostały wysłane do Dykasterii Nauki Wiary w Watykanie odpowiednie akta;
- e) by wszystko było zrobione zgodnie z normami Kościoła Katolickiego i z poszanowaniem prawodawstwa cywilnego w tym zakresie.

Na początku wstępnego dochodzenia:

- a. w przypadku wiadomości o przestępstwie „*saltem verisimilis*” (przynajmniej prawdopodobnej): jeśli to prawdopodobieństwo okazałoby się nieuzasadnione, można nie nadawać dalszego biegu *notitia de delicto*; zaleca się jednak, aby Ordynariusz przekazał do Dykasterii Nauki Wiary (CDF) informację o *notitia de delicto* oraz o decyzji o zaniechaniu wstępnego dochodzenia z powodu oczywistego braku uprawdopodobnienia.

Na zakończenie wstępnego dochodzenia:

- b. Zgodnie z art. 10 § 1 SST, po zakończeniu wstępnego dochodzenia, bez względu na jego wynik, Ordynariusz ma obowiązek przesłać autentyczną kopię odpowiednich akt do DDF w możliwie najkrótszym czasie. Do kopii akt i tabeli podsumowującej, o której mowa w Załączniku, dołączyć własną ocenę wyników dochodzenia (*votum*).

6. Odpowiedzialność każdego zakonnika

Ochrona małoletnich jest obowiązkiem moralnym i religijnym, który wymaga aktywnego zaangażowania każdego zakonnika. Poprzez spójne postępowanie, głęboką wierność własnym zobowiązaniom, klimat otwartości i braterstwa, konkretną pomoc współbraciom w trudnościach, odwagę zgłaszania sytuacji nielegalnych i tworzenie bezpiecznych środowisk, zakonnicy mogą w znaczący sposób przyczynić się do budowania społeczeństwa, które chroni i ceni najmniejszych. Zatem, każdy zakonnik, z racji swojego powołania i roli we wspólnocie, ma odpowiedzialność aktywnego działania dla ochrony małoletnich i osób bezbronnych. Przekłada się to na konkretne zobowiązanie, które artykułuje się w kilku kluczowych punktach:

- 1) **Świadectwo spójnego życia zakonnego:** pierwszą i najważniejszą formą ochrony jest świadectwo życia zakonnego spójnego z zasadami ewangelicznymi i z wartościami właściwymi charyzmatowi. Zakonnik, który żyje w sposób integralnie spójny, okazuje miłość i szacunek wszystkim oraz jest wrażliwy na potrzeby najsłabszych, staje się automatycznie pozytywnym punktem odniesienia dla małoletnich, tworząc bezpieczne i pełne zaufania środowisko.
- b) **Wierność podjętym zobowiązaniom:** wierność ślubom zakonnym i pozycji osoby konsekrowanej Bogu stanowi fundamentalne zobowiązanie dla każdego zakonnika. Ta wierność przekłada się na nienaganną postawę, zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz wspólnoty, która inspirowa zaufanie i bezpieczeństwo u wszystkich osób, które spotyka, szczególnie u najsłabszych i bezbronnych.
- c) **Klimat otwartości i braterstwa:** ważne jest budowanie i pielęgnowanie klimatu otwartości i braterstwa wewnątrz wspólnoty zakonnej. W tym klimacie zaufania i wzajemnego wsparcia, kto znajduje się w trudności lub w sytuacjach ryzyka, powinien czuć się zachęcony do proszenia o pomoc bez obawy przed osądem lub reperkusjami.
- d) **Pomoc współbraciom w trudności:** każdy zakonnik ma obowiązek pomagać współbraciom, którzy znajdują się w momentach trudności, w sytuacjach ryzyka lub dopuszczają się zachowań niezgodnych z prawem. Braterskie wsparcie i duchowe towarzyszenie są fundamentalne, aby pomóc im rozpoznać własne błędy, żałować i podjąć właściwą drogę.
- e) **Zgłaszanie niebezpiecznych lub niewłaściwych sytuacji:** wobec sytuacji, które narażają małoletnich na ryzyko lub które naruszają zasady etyczne i moralne, każdy zakonnik musi mieć odwagę mówić we właściwy sposób i z właściwymi osobami. Zgłaszanie, dokonywane z rozważaniem i poczuciem odpowiedzialności, jest aktem miłości wobec małoletnich i osób bezbronnych oraz ochrony wspólnoty.
- f) **Bezpieczne i chronione środowiska:** odpowiedzialność za zagwarantowanie bezpiecznych i chronionych środowisk nie spoczywa tylko na poszczególnych zakonnikach, ale także na całej wspólnocie. Konieczne jest tworzenie i utrzymywanie środowisk apostołskich, w których osoby niepełnoletnie czują się mile widziane, doceniane i bezpieczne od wszelkich form nadużyć i wykorzystywania.

7. Poświęcenie uwagi ofiarom

W centrum każdego działania ochrony musi zawsze być dobro i troska o ofiary. Jest to akt miłości i sprawiedliwości, który wymaga współczucia, profesjonalizmu i szacunku dla godności każdej osoby. Tylko poprzez konkretne zobowiązanie i podejście holistyczne możliwe jest towarzyszenie ofiarom w ich drodze uzdrowienia i przywrócenie im nadziei na lepszą przyszłość.

Z tego powodu niezwykle ważne jest przyjęcie postawy, która uznaje takie osoby za poważnie zranione i stawia je w centrum procesu pojednania, wewnętrznego uzdrowienia i pokoju.

Kilka elementów, o które należy zadbać:

- a) **Rozpoznanie i empatyczne słuchanie:** pierwszym i fundamentalnym działaniem jest uznanie ofiary za osobę z głęboką raną. Nie jest ona jedynie świadkiem ani stroną w procesie, ale osobą, która doświadczyła traumy, która wpłynęła na jej ciało i duszę. Ważne jest, aby słuchać ofiary uważnie i bez osądzania, tworząc bezpieczną i opartą na zaufaniu atmosferę, w której będzie mogła swobodnie wyrażać swoje emocje, myśli i lęki. Ważne jest, aby zawsze szanować godność ofiary, unikając obwiniania jej lub kwestionowania. Jej słowa należy traktować poważnie i z szacunkiem, nawet jeśli są fragmentaryczne i bolesne.
- b) **Wsparcie i towarzyszenie:** jako Chrześcijanie, a jeszcze bardziej jako Orioniści, jesteśmy powołani do troszczenia się o ofiary i ich rodziny, oferując im konkretne wsparcie i towarzysząc im w drodze uzdrowienia. To wsparcie może obejmować pomoc psychologiczną i duchową, która pomaga ofierze przepracować traumę, odzyskać zaufanie do siebie i odbudować własne życie. Droga pojednania i uzdrowienia musi być spersonalizowana i dostosowana do specyficznych potrzeb każdej ofiary, biorąc pod uwagę jej wiek, kontekst rodzinny i kulturowy oraz powagę doznanej traumy.
- c) **Zgłoszenie cywilne:** Jeżeli wymaga tego prawodawstwo cywilne i/lub rodzice albo opiekunowie prawni ofiary uznają to za stosowne, mogą oni również otrzymać pomoc w złożeniu skargi cywilnej w związku z doznałą przemocą.

8. Towarzyszenie oskarżonemu

Zawsze konieczne jest zwrócenie maksymalnej uwagi na ochronę praw wszystkich zaangażowanych stron, w pierwszej kolejności i przede wszystkim tej osoby, która twierdzi, że była ofiarą nadużycia seksualnego, ale także tej osobie, przeciwko której formułowane są oskarżenia.

- 1) Zgodnie z prawem kanonicznym i cywilnym, każdemu duchownemu oskarżonemu o wykorzystywanie seksualne osoby nieletniej lub osoby bezradnej przysługuje domniemanie niewinności do czasu udowodnienia mu winy lub stwierdzenia winy przez właściwy organ sądowy. Władza jest zobowiązana do znalezienia właściwej równowagi między domniemaniem niewinności a ochroną, jaką należy zapewnić zainteresowanej wspólnocie kościelnej i rodzinnej. Domniemanie niewinności oznacza poszanowanie praw oskarżonego duchownego, takich jak umożliwienie mu odpowiedzi na zarzuty i obrony. Nie może być ono jednak interpretowane

jako zwolnienie z dochodzenia, ani jako zadowolenie się zaprzeczeniem faktów przez oskarżonego zakonnika, ani też jako podstawa do odroczenia zastosowania środków zapobiegawczych, jeśli zajdzie taka potrzeba.

- 2) Wyższy Przełożony może zastosować środki ostrożności; należy jednak jasno określić, że zastosowanie takich środków ostrożności nie stanowi oznaki odpowiedzialności za zarzucane czyny, lecz wyraz troski władz o przeprowadzenie dochodzenia w pełni przejrzystego dla wszystkich stron, a jednocześnie o niedopuszczenie do powstania kolejnych ofiar w czasie trwania dochodzenia i/lub procesu kanonicznego. W tym względzie, poprzez wstępne dochodzenie, przełożeni powinni ocenić, z pomocą osób kompetentnych, nie tylko prawdziwość oskarżeń, a przynajmniej prawdopodobieństwo ich prawdziwości, ale także ryzyko ponownego popełnienia czynów.
- 3) Niezbędne jest, aby Wyższy Przełożony uzgodnił z zakonnikiem, którego dotyczy zgłoszenie, dalszą procedurę postępowania w jego sprawie, oferując mu możliwość skorzystania z terapii indywidualnej i programu rehabilitacyjnego, nie tylko po to, by **pomóc mu uświadomić sobie** popełniony błąd, ale także by pomóc mu poradzić sobie z emocjonalnymi konsekwencjami przestępstwa, takimi jak poczucie winy, wstyd, gniew i depresja. Powinno temu towarzyszyć odpowiednie wsparcie duchowe, które pomoże mu w refleksji nad swoim błędem i w znalezieniu przebaczenia i odkupienia. Ważne jest również, by dyskretnie i z miłością prowadzić stały monitoring w celu oceny skuteczności interwencji i ich postępów w zmniejszaniu ryzyka ponownego popełnienia czynów. Doświadczenie pokazuje, że osoby, których dotyczy zgłoszenie o przestępstwie tego rodzaju, mają tendencję do zaprzeczania i minimalizowania faktów; dlatego wszyscy zaangażowani w ten proces muszą być świadomi tej sytuacji. Biorąc pod uwagę, że zgłoszenie tak poważnego czynu może wywołać u duchownego postawę obronną, ważne jest, aby od samego początku śledztwa zapewnić mu przestrzeń zaufania, w której będzie mógł skonfrontować się z prawdą, niezależnie od tego, czy uzna swoją niewinność, czy winę za zarzucane mu przestępstwa. Podobnie, oprócz jasności i stanowczości wymaganej w kontaktach z duchownym objętym śledztwem, ważne jest również, aby został on przyjęty jako członek Ludu Bożego ze swoim bólem i grzechem.
- 4) Pomimo popełnienia poważnego przestępstwa, należy pamiętać, że człowieka nie można sprowadzać wyłącznie do popełnianego przez niego błędu. Konieczne jest zachowanie szacunku i godności wobec osoby, jednocześnie stanowczo potępiając jej czyny. Postawa szacunku może i powinna zachęcać do refleksji nad swoim błędem, zrozumienia jego wagi i szczerego żalu. Cały proces wszczęty przeciwko współbratu ma na celu zachęcenie go do wzięcia odpowiedzialności za swoje czyny i do gotowości do zadośćuczynienia ofiarom za spowodowane konsekwencje.
- 5) Odpowiedzialność za popełnienie przestępstwa seksualnego jest osobista. Prawomocny wyrok skazujący za wykorzystywanie seksualne musi nałożyć na sprawcę sprawiedliwą karę, zarówno kanoniczną, jak i cywilną. Każdy rząd posiada odpowiednie przepisy w tej sprawie, ale różnią się one znacznie w zależności od lokalnych uwarunkowań kulturowych i tradycji. Kościół również posiada jasne i skuteczne normy. Ważne jest, aby wszelkie działania podejmowane na rzecz i z oskarżonym współbratem były podejmowane we współpracy z władzami lokalnymi. Jeśli wymaga tego prawo lokalne i jest to pożądane lub akceptowane przez rodzinę ofiary, należy ją niezwłocznie powiadomić. Należy również zadbać o pełną zgodność z normami kanonicznymi.

6) Nawet jeśli zakonnik okaże się winny, po należytym procesie i dochodzeniu w sprawie nadużyć seksualnych, włącznie z tym, co może prowadzić do wydalenia ze stanu duchownego, nie może być pozostawiony sam sobie, ale należy mu towarzyszyć w jego drodze odpowiedzialności, prośby o przebaczenie, jeśli to możliwe, zarówno wobec osób poszkodowanych, jak i wspólnoty; także pojednania, zadośćuczynienia, pomocy psychologicznej i wsparcia duchowego, jeśli pragnie je otrzymać. Fundamentalne jest stworzenie klimatu współpracy, który następnie pomoże mu w reintegracji w społeczeństwie. Jest to konieczne, szczególnie w przypadkach, w których możliwa jest stopniowa reintegracja do posługiwania i działalności apostołskiej.

9. Relacje z władzami cywilnymi

Relacje z władzami cywilnymi i kościelnymi muszą opierać się na maksymalnej współpracy i przejrzystości; musimy zatem być gotowi stosować się do otrzymywanych wskazań, gdy są właściwie wymierzone, od osób posiadających kompetencje i autorytet

Nadużycie seksualne, oprócz bycia przestępstwem kanonicznym i bardzo ciężkim grzechem, stanowi przestępstwo ścigane i karane przez władze cywilne, zgodnie z prawodawstwem każdego Państwa. Zatem, Zgromadzenie wywiąże się ze swojego obowiązku informowania władz sądowniczych, zgodnie z ustawodawstwem karnym każdego kraju oraz wytycznymi lokalnej Konferencji Episkopatu.

Ta współpraca z władzami cywilnymi nie ogranicza się tylko do przypadków nadużyć seksualnych popełnionych przez członków Zgromadzenia, ale odnosi się także do sytuacji, które dotyczą personelu, który w różnych formach świadczy usługi w strukturach Zgromadzenia i pozostające z nim w stosunku pracy.

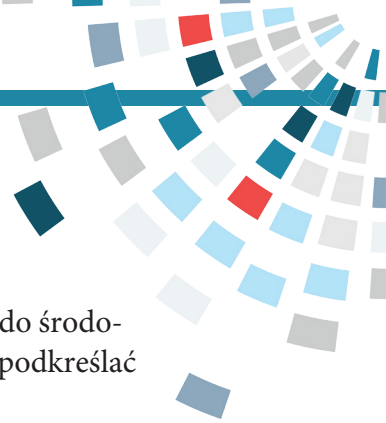
10. Informacja i komunikowanie

Przekazywanie informacji na czas i odpowiednia komunikacja są już integralną częścią coraz bardziej koniecznego procesu ciągłej formacji całej wspólnoty kościelnej, który musi być prowadzony z maksymalną odpowiedzialnością i zdrowym rozsądkiem. Terminowa komunikacja musi również stać się kluczowym elementem działań prewencyjnych i ochronnych w obrębie samej wspólnoty kościelnej i całego społeczeństwa.

Najwyższy Przełożony, wspólnie z Dyrektorem Prowincjalnym oraz z prowincjalnym organem odpowiedzialnym za ochronę praw nieletnich, a także po ewentualnej konsultacji z prawnikiem i rodziną ofiary, biorąc pod uwagę często delikatne aspekty dotyczące osób zaangażowanych i ich relacji ze społeczeństwem, a także pamiętając o potrzebie przekazywania informacji na czas, co może również zapobiec rozpowszechnianiu informacji niejednoznacznych lub nieprawdziwych, po rozpoczęciu wstępnego dochodzenia, ustala najlepszy sposób i odpowiedni moment powiadomienia odpowiednich władz.

Taka informacja musi brać pod uwagę prawa i zwyczaje miejsca, aby uniknąć z jednej strony błędnej informacji, a z drugiej strony zrujnowania wizerunku zaangażowanych osób.

W obliczu zgłoszonego przypadku nadużycia seksualnego ważne jest, aby wspólnota kościelna została poinformowana w najwłaściwszy sposób, świadoma tego, co się w niej dzieje i jakie są tego



implikacje. Należy nieustannie dokładać starań, aby pokazać, że Kościół, za pośrednictwem Zgromadzenia i jego wspólnot, jest zobowiązany do poszukiwania prawdy i pomocy ofiarom, a także troski o osoby, które zostały zgłoszone, niezależnie od tego, czy są winne, czy nie. Podobnie, troska duszpasterska musi dotrzeć do środowiska odpowiednich rodzin i wspólnot kościelnych dotkniętych i, w szczególności, podkreślać ochronę małoletnich.

Nawet w obrębie Zgromadzenia, rzetelne i przejrzyste informacje są niezwykle cenne, aby uniknąć nadużyć i stronniczości. Wszyscy członkowie Zgromadzenia muszą być odpowiednio poinformowani o zgłoszonej sytuacji i decyzjach podjętych przez Zgromadzenie. Pomaga to w budowaniu poczucia spokoju, opanowania i spójności.

Jako część Kościoła jesteśmy wezwani do promowania przejrzystości, przy jednoczesnym poszanowaniu poufności śledztwa i honoru osób z nim związanych. Zaleca się, aby komunikacja była prowadzona przez Przełożonego Wyższego lub delegata specjalnie wyznaczonego w tym celu, posiadającego niezbędne doświadczenie i dbającego o poszanowanie zarówno poufności śledztwa, jak i honoru osób zaangażowanych.

11. Opracowanie Prowincjalnych Protokołów i Kodeksów postępowania

Niniejsze wytyczne są pomyślane, jako ogólna podstawa dla całego Zgromadzenia, na której będą się opierać niezbędne przepisy lokalne, czyniące je operatywnymi w konkretnych sytuacjach, jakie występują w poszczególnych realiach.

Dlatego ważne jest, aby każda Prowincja posiadała swój protokół zasad, które muszą uwzględniać prawo cywilne kraju, w którym działa, lokalną kulturę i tradycje oraz wymogi lokalnego Kościoła, a wszystko to w zgodzie z powszechnym prawem kanonicznym i cywilnym.

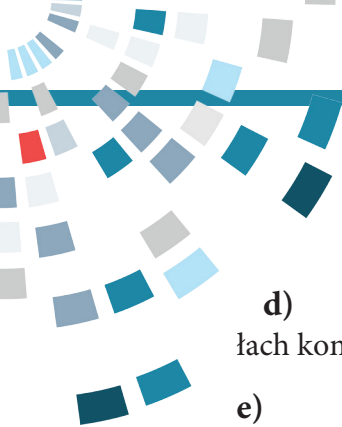
Prowincja następnie musi zapewnić, aby w każdej instytucji, w której opiekuje się małoletnimi lub osobami bezradnymi, istniał kodeks postępowania znany i stosowany przez wszystkich pracowników zaangażowanych w funkcjonowanie dzieła.

Zadaniem Rady Generalnej będzie towarzyszenie poszczególnym Prowincjom w opracowywaniu takich protokołów oraz wskazań dotyczących dobrych praktyk w zakresie ochrony małoletnich.

12. Weryfikacja i aktualizacja Wytycznych

Jak i kiedy dokonywać weryfikacji wdrożenia Wytycznych i ich aktualizacji:

- a) Dyrektor Generalny i jego Rada, we współpracy z Referentem i Komisją ds. ochrony małoletnich i osób bezradnych, przygotują system weryfikacji dotyczący przestrzegania niniejszych Wytycznych i oceny ich skuteczności.
- b) Każdego roku podczas spotkania z Prowincjami będziemy dzielić się informacjami i wyjaśniać działania podjęte w każdej Prowincji w celu promowania i wdrażania ochrony nieletnich oraz zapobiegania nadużyciom.

- 
- c) W spotkaniu będą również obecni koordynatorzy ds. ochrony małoletnich w prowincjach.
 - d) Niniejsze Wytyczne wchodzi w życie z dniem ich wydania i opublikowania w kanałach komunikacyjnych MDBO.
 - e) Do Rad Prowincjalnych należy troska o redakcję i publikację narzędzi stosowania niniejszych Wytycznych Rady generalnej.
 - f) Wszelkie narzędzia wdrażające, takie jak Wytyczne Prowincjalne, muszą zostać zatwierdzone przez Radę Generalną MDBO.
 - g) Rewizja Wytycznych należy do kompetencji Rady Generalnej Zgromadzenia, we współpracy z Referentem i Komisją ds. Ochrony małoletnich i osób bezradnych, która zapewni, że będą zawsze zaktualizowane do nowych przepisów prawnych lub zmian sytuacji.

13. Zakończenie

We wstępie do Motu Proprio “*Vos estis lux mundi*”, Papież Franciszek stwierdza, że “przestępstwa związane z wykorzystywaniem seksualnym obrażają naszego Pana, powodując u ofiar szkody fizyczne, psychiczne i duchowe oraz szkodzą wspólnocie wiernych. Aby takie zjawiska, w jakichkolwiek formach, nie miały więcej miejsca, potrzebne jest nieustanne i głębokie nawrócenie serc, potwierdzone konkretnymi i skutecznymi działaniami, które angażowałyby wszystkich w Kościele, tak aby osobista świętość i zaangażowanie moralne mogły przyczynić się do krzewienia pełnego wiarygodności przepowiadania ewangelicznego i skuteczności misji Kościoła.”²³ Te mocne słowa Papieża Franciszka odnoszą się również do całej Rodziny Oriońskiej.

Niniejsze wytyczne mają służyć jako narzędzie i przewodnik, które Zgromadzenie oferuje Prowincjom, jako pomoc do jasnego zrozumienia kwestii ochrony prawnej i zabezpieczenia małoletnich i osób bezradnych w naszej rodzinie zakonnej. Są to wytyczne i wskazania, które mają służyć każdej Prowincji lub Delegaturze, jako narzędzie do opracowania protokołów mających prowadzić wspólnoty, dzieła oraz każdego zakonnika w zaangażowaniu na rzecz tworzenia kultury ochrony prawnej i zabezpieczenia małoletnich i osób bezradnych, przede wszystkim kultury promowania i poszanowania godności ludzkiej. Wyrazi się to w tworzeniu struktur zdolnych przyjmować, wysłuchiwać, chronić prawnie, zabezpieczać i otaczać opieką osoby wykorzystywane, wyzyskiwane i zapomniane, gdziekolwiek one by się znajdowały.

23 W Rzymie, u Świętego Piotra, dnia 25 marca 2023 r., w Uroczystość Zwiastowania Pańskiego.

14. Dokumenty źródłowe

JAN PAWEŁ II

- ***Sacramentorum sanctitatis tutela***. List Apostolski w formie Motu Proprio z 30 kwietnia 2001.

PAPIEŻ FRANCISZEK

- ***Come una madre amorevole***. Lettera Apostolica in forma di «motu proprio» del Sommo Pontefice Francesco del 04 giugno 2016 r.
- **List Ojca Świętego do Biskupów w Święto Świętych Młodzianków** z dn. 28 grudnia 2016 r.
- **List Papieża Franciszka do Ludu Bożego** z 20 sierpnia 2018 r.
- ***Sulla protezione dei minori e delle persone vulnerabili***. Lettera Apostolica in forma di «Motu Proprio» del Sommo Pontefice Francesco del 26 marzo dell'anno 2019.
- **Legge N. CCXCVII sulla Protezione dei minori e delle persone vulnerabili** del 26 marzo 2019.
- **Linee guida per la protezione dei minori e delle persone vulnerabili** del 26 marzo 2019.
- ***Vos estis lux mundi***. List apostolski „Motu Proprio” Ojca Świętego Franciszka z 07 maja 2019 r.
- **Rescriptum ex audientia**: Rescrito con cui si introducono alcune modifiche alle “Normae de gravioribus delictis” del 3 dicembre 2019.
- **Rescriptum ex audientia**: Rescrito con cui si promulga l’Istruzione sulla riservatezza delle cause del 6 dicembre 2019.

KONGREGACJA NAUKI WIARY

- **Guida alla comprensione delle procedure di base della CDF riguardo alle accuse di abusi sessuali** del 2010.
- **Lettera circolare per aiutare le Conferenze Episcopali nel preparare linee guida per il trattamento dei casi di abuso sessuale nei confronti di minori da parte di chierici** del 03 maggio 2011.
- **Modifiche portate alle “Normae de gravioribus delictis” riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede** del 21 maggio 2010.
- **Vademecum dotyczące wybranych kwestii proceduralnych w zakresie postępowania w przypadkach nadużyć seksualnych popełnianych przez duchownych wobec małoletnich**, Dykasteria Nauki Wiary, Wer. 2.0, 05.06.2022.
- **Normy dotyczące przestępstw zastrzeżonych dla Kongregacji Nauki Wiary**, z 11 października 2021 r.
- **Vademecum dotyczące wybranych kwestii proceduralnych w zakresie postępowania w przypadkach nadużyć seksualnych popełnianych przez duchownych wobec małoletnich**, Dykasteria Nauki Wiary, Wer. 2.0, 05.06.2022.
- **Spotkanie ‘Ochrona małoletnich w Kościele’ [Watykan, 21–24 lutego 2019]**. Przemówienie Ojca Świętego Franciszka na zakończenie koncelebrowanej Eucharystii, Sala Regia, 24 lutego 2019 r. (Cała Dokumentacja tego Spotkania jest przydatna do konsultacji).

N.B. Wszystkie te dokumenty Stolicy Apostolskiej można znaleźć pod następującym linkiem:

https://www.vatican.va/resources/index_it.htm

INDICE

1. Wprowadzenie.....	3
2. Zasady fundamentalne / Oświecenie.....	4
3. Budowanie kultury ochrony.	6
4. Stopień ciężkości nadużycia.	8
5. Odpowiedzialność przełożonych.....	10
6. Odpowiedzialność każdego zakonnika.....	12
7. Poświęcenie uwagi ofiarom.	13
8. Towarzyszenie oskarżonemu.....	13
9. Relacje z władzami cywilnymi.....	15
10. Informacja i komunikowanie.....	15
11. Opracowanie Prowincjalnych Protokołów i Kodeksów postępowania.	16
12. Weryfikacja i aktualizacja Wytycznych.	16
13. Zakończenie.....	17
14. Dokumenty źródłowe.....	18

